

Küresel İklim Değişikliği: İklim Mültecilerinin Güvenlik Sorunları

Global Climate Change: Security Problems of Climate Refugees

Neslihan Arslan ¹

¹(Dr. Öğr. Üyesi), Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Bahçesir, Türkiye

ÖZ

Tarih boyunca, insanlar farklı nedenlerden ötürü buldukları yerlerden başka bölgelere ya da ülkelere göç etmişlerdir. Göçler bireyin isteği doğrultusunda gerçekleştiği gibi bazı durumlarda birey hareketliliği zorunlu olarak gerçekleşmektedir. Son yıllarda göç literatüründe giderek yükselen kavramlardan biri olan iklim mülteciliği de göçün farklı bir türü olarak çalışmalarda yerini bulmaktadır. Küresel iklim değişikliği, insanların yaşam alanlarında güvenli su temini, doğal kaynaklara erişim ve barınma gibi konularda yaşadıkları zorluklar nedeniyle alternatif bölgeleri tercih etmelerinde belirleyici olabilmektedir. İklim mültecileri iklim koşullarının olumsuz etkisi nedeniyle yer değiştirmek durumunda kalan insanları ifade etmekle birlikte, mülteciler göç ettikleri ülkeler açısından yasal, ekonomik, siyasi, kültürel pek çok sorunun odağı olarak görülmektedir. Teorik bir zemin üzerine kurulu olan bu çalışmada küresel iklim değişikliği ve iklim mülteciliği kavramları ele alınmakta; mültecilerin karşılaştıkları güvenlik sorunları iklim değişikliği, yasal statü ve toplumsal hayat yönüyle değerlendirilmektedir. Ayrıca devletlerin ve uluslararası mevzuatın iklim mültecilerine yönelik bakışına çalışma kapsamında yer verilmiştir.

ABSTRACT

Throughout history, people have migrated from one place to other regions or countries for various reasons. Migrations occur in line with one's wants in some cases, while in other cases the individual migrates out of necessity. Climate refugees are one of the rising concepts in the migration literature in recent years and have also found their place in studies as a different type of migration. Global climate change can be a determinant in people's preference for an alternative region due to the difficulties they experience in one area, such as lack of a safe water supply, access to natural resources, or shelter. Although climate refugees refer to people who have to relocate due to the negative effects of climatic conditions, refugees are seen as the focus of many legal, economic, political, and cultural problems in terms of the countries where they end up. This study has a theoretical basis and discusses the concepts of global climate change and climate refugees. The study evaluates the problems of security refugees face in terms of climate-related issues, legal status, and social life. In addition, the study includes within its scope the perspective of states and international legislation toward climate refugees.

Anahtar Kelimeler: Küresel İklim Değişikliği, İklim Mültecileri, Göç, Güvenlik, İnsan Hakları

Keywords: Global Climate Change, Climate Refugees, Migration, Security, Human Rights

EXTENDED ABSTRACT

Global climate change has been known to occur as a climate phenomenon for many years and has had an increasing effect, especially in recent years. When considering that human behaviors also lead toward the destruction of nature, extensive degradation is seen to occur in the climate and ecology as a result of global climate change, and this condition brings many deficits to the agenda in terms of the diversity of living things and the preservation of atmospheric balance. Climate-related phenomena may result from many different geological, technological, and biophysical factors and may also present different results in different countries. In fact, these problems may vary based on human characteristics (e.g., age, gender, race).

Climate migration is an important concept that has emerged in discussions centered on global climate change. Climate migration as a concept refers to the condition of individuals who willingly choose or have to leave their country or region for climate-related reasons and go to a different region or country other than their own. The literature is seen to prefer concepts such as environmental refugees and climate refugees for referring to these people, and a drawback is present pertaining to states' use of these concepts.

Corresponding Author: Neslihan Arslan E-mail: narslan@bandirma.edu.tr

Submitted: 11.04.2023 • Revision Requested: 29.05.2023 • Last Revision Received: 16.05.2023 • Accepted: 25.06.2023

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

Although climate-centered subjects started coming to the agenda during the Industrial Revolution, these effects really started to stand out in the 20th century. The inclusion of the human factor in the coverage of environmental problems has demonstrated the fact that the problem is not only caused by climate. Climate change appears to be limited to certain regions, but a gradual increase in environmental problems has been occurring, and the severity of this witnessed change has intensified through natural disasters. Such a change fundamentally affects human lives. Migration cases have occurred on various continents as climatic conditions have changed, with people moving to different places. For example, the communities on the Pacific islands have moved to inner areas due to the erosion of coastal regions and fishermen have immigrated to other cities in Asia due to violent storms and ocean acid levels. These examples as well as the domestic migrations in Middle Asia due to climatic causes are among the communal reflections of the change being experienced.

Climate refugees face many problems in terms of security. At the forefront of these problems is the climate-related security problem. Relocation that occurs due to climate change can take place between regions and even between countries. The most important of the security-related problems occurring due to climate involve food safety, food problems, and disease. When considering that the lack of adequate precautions may cause wars, disputes, and conflict-sourced crises and tensions, the climate refugee problem is known to not be able to be restricted to just one region; the present problem is a general problem for all humankind and constitutes a global threat.

Climate refugees also face security problems due to their lack of legal status. Although these refugees face a change of place due to climate, the problem has different political, economic, cultural, and other aspects for different states. Another dimension of the climate refugee problem is their inclusion in temporary protection orders. This condition presents the point of view that focuses on how human rights should be extended to the issue in order to solve the present problem.

Another aspect of the security problems climate refugees face is related to social life. Immigrating individuals have the aim of embracing life in their new location. The success refugees have in the phases of adapting in terms of this basic vital aim is related to the opportunities their immigration provides them. Refugees enter into a process that demands they act in accordance with different factors that cover life, social environment, and culture. Factors such as gender, age, and time it takes to adapt to the new culture can also be mentioned among the subjects that affect their ability to adapt.

States' perspectives toward climate migration are also draw attention. Although the prohibition against sending refugees back has the tendency to expand to cover climate-centered individuals, an uncertainty exists in this regard. This is due to the fact that states regard environmental rights as a third-generation human right. Thus, states' investments in protecting their borders and security are at a much higher level than their investments to protect against climate change.

Although the climate immigration problem seems to be a climate-based problem, this study covers different aspects of the problem and evaluates the status of individuals who've voluntarily or mandatorily left their regions and also evaluates the issue both in terms of refugees and states. The study has a theoretical basis. While dealing with global climate change, climate refugees, and the security problems refugees face, the need is also seen to examine issues such as the climate change-based security problem, the security problem experienced by climate refugees in terms of their legal status, and the security problem regarding social life. From this point of view, although climate immigration has started as a result of climate change, headings such as settlement, recognition, and discrimination demonstrate that immigration needs to be evaluated in expanding and diversified backgrounds. The approaches international regulations and states take toward climate immigration also present the fact that refugees will continue to be discussed in the international arena well into the future.

Küresel İklim Değişikliği: İklim Mültecilerinin Güvenlik Sorunları

Geçmişten günümüze insanoğlunun ekonomik ve sosyal nedenler ile güvenlik nedenlerine bağlı olarak yer değiştirmeleri ya da zorla yerlerinden edilmelerine sıklıkla tanık olunmaktadır. Son zamanlarda ise pek çok çalışmada zorunlu göç deneyiminin iklim değişikliğiyle ilişkilendirildiği görülmektedir (Jaldi ve Ouassif, 2022, 7).

İçinde bulunduğumuz yüzyılda küresel iklim değişikliği, insan hareketliliğinin yönünü belirleyen nedenler arasında yerini almaktadır. Dünyanın birçok bölgesinde geniş alanların insan yaşamı için elverişsiz hale gelmesine paralel olarak az gelişmiş ülkelerde tarım arazilerinin yanlış kullanımı ekosistemlerin yaşamı destekleme faaliyetlerini azaltmıştır. Diğer taraftan Çernobil felaketi gibi yüksek risk içeren teknolojilerin birçok bölgeyi yaşanmaz hale getirdiği sonuçlarla karşılaşılacaktır (Jacobson, 1988, 257). Ayrıca günümüzde yaşanan kuraklık ve ekosistemdeki değişikliklere bağlı olarak toprağın verimsizliği, üretim ve istihdamın azalması, hastalıklar ve barınma gibi pek çok köklü soruna tanık olunmaktadır (Yücel, 2020, 59). Nitekim Myers çevre kaynaklı hareketliliklerin ilerleyen yıllarda insanlığın mücadele edeceği insani krizler arasında yer alacağını ifade etmektedir. Myers bu yaklaşımıyla iklim mülteciliğinin çevresel bir sorun olarak görülmesinin yanında ekonomik, sosyal, siyasi sonuçları olabileceğine dair bir çıkarımda bulunmaktadır. (Myers, 1997, 181). Konuya ilişkin getirilen farklı değerlendirmeler açısından mülteciler için çeşitli sorunlar gündeme gelmektedir. Nitekim mülteciler kendi ülkelerinin iklim koşulları nedeniyle yaşamsal

faaliyetlerin devamlılığı konusunda güvenlik kaygısı yaşamakta; gittikleri ülkelerde yasal statüleri ve toplumsal hayat açısından pek çok sorunla karşılaşmaktadır.

İklim mülteciliği mültecinin kendisi ve gittiği ülke açısından çeşitli sonuçlar doğurabilmektedir. Özellikle fayda/zarar yönüyle değerlendirildiğinde genel nüfus hareketleri üzerinden Lonergan'ın yaptığı değerlendirme dikkat çekicidir. Buna göre; nüfus hareketleri bu hareketlerin nasıl algılandığına bağlı olarak iki farklı yaklaşımın argümanı açısından tartışılmaktadır. Sözü edilen yaklaşımlardan neoklasik yaklaşım nüfus merkezli değişimin olumlu ve doğal bir süreç olduğunu belirterek bu konuda geliştirilecek politikaların değişimin faydalı yönünü yansıtacağına vurgu yapmaktadır. Yapısalcı yaklaşım ise; söz konusu değişimlerin güç ve fırsatlardaki doğal olmayan dengesizliklere karşı bir tepki olduğunu iddia etmektedir. Bu görüşe göre; dengesiz kalkınma sonucunda nüfus yer değiştirmekte ve var olan yapıyı ortadan kaldıracak yeni politikalara ihtiyaç duyulmaktadır (Lonergan, 1998, 7).

İklim göçüne bağlı olarak yaşanan hareketlilikte, mültecilerle ilgili yasal bir korumanın olmaması nedeniyle mülteciler, göç ettikleri yerlerde dengesiz bir dağılım göstermektedir. Ortaya çıkan tabloda bazı bölgeler kendi kapasitelerinin üzerinde göç aldıkları için gıda ve su gibi sorunlarla karşılaşmakta; ayrıca eğitim sağlık hizmetlerinde aksamalar ile salgın hastalıklar görülebilmektedir (Sipahioğlu, 2022, 557).

Mültecilerin geri gönderilmesi yasağı iklim nedeniyle yerlerinden olan insanları kapsayıcılık yönünde genişlemeye açık bir zemine uygun görünmesine rağmen, bu konudaki belirsizlik uzun süre devam edecek gibi görünmektedir. Bunun temel nedeni devletlerin kendi hukuk kuralları üzerindeki hakimiyet anlayışının yanında çevre hakkının üçüncü kuşak insan hakkı olmasıyla da ilişkilendirilmektedir. Dolayısıyla devletler de bu durumu bir güvenlik sorunu olarak görmeye yatkınlardır. Bu kapsamda sınır ve göçle ilgili yapılan yatırımların iklim değişikliğine kıyasla oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan gelişmiş ülkelerin sınırlarını güçlendirme konusundaki yaklaşımları kendilerine yönelik bir güvence tedbiri olarak değerlendirilebilir (Akçay, 2022, 65-66).

Teorik bir düzlemde ele alınan bu çalışmada; küresel iklim değişikliği, iklim mülteciliği ve mültecilerin karşılaştıkları güvenlik sorunları ele alınmıştır. Bu kapsamda çalışmanın birinci bölümünde küresel iklim değişikliği olgusu anlatılarak, iklim değişikliğinin fiziksel ve sosyo-ekonomik etkilerine değinilmektedir. Bu bölümde; kaynakların azalması, deniz ekosistemi ile sağlık şartlarında bozulma, nüfustaki savunmasızlık ve göç ile istihdam fırsatlarının azalması başlıkları ele alınmıştır. İkinci bölümde iklim mülteciliğine yer verilmiştir. Bu bölümde ise; iklim mülteciliğinin kavramsal yönünün yanında mültecilerin karşılaştıkları güvenlik sorunlarının gelişimi kronolojik boyutuyla anlatılmaktadır. Devamında ise mültecilerin karşılaştıkları güvenlik sorunları detaylandırılmıştır. Sözü edilen sorunlar; iklim değişikliğine bağlı güvenlik sorunları, yasal statüleri açısından mültecilerin karşılaştıkları güvenlik sorunları ve toplumsal hayatta karşılaştıkları güvenlik sorunları olmak üzere üç başlıkta ele alınmaktadır. İkinci bölümün devamında ise iklim mültecileriyle ilgili daha önce yapılmış olan çalışmalara ilişkin literatür incelemesine yer verilmektedir. Son bölümde ise iklim mültecilerine yönelik atılan bazı adımların yanı sıra çeşitli önerilere yer verilmektedir.

Küresel İklim Değişikliği

Son yıllarda dünyada ekolojik faaliyetler ve iklim krizleri önemli gündem maddelerinin başında gelmektedir. İnsani eylemler, doğayı, iklimi ve ekolojiyi yıkıma sürüklemekte; canlıların çeşitliliği, atmosfer dengesi, kimyasal ve biyolojik sınırları korumayı amaç edinen girişimler ise başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Günümüzün yeni normal sorunları arasında orman yangınları, biyolojik çeşitlilikte azalma, su ve gıda güvensizliği/kıtlığının ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir (Topgül ve Beytaş, 2022, 688-689).

Yaklaşık bin yılı içine alan süreçte kuzey yarımkürede meydana gelen iklim koşulları açısından; 1800'lü yıllarda kadar kararlı iklim koşullarının varlığından söz edilmektedir. 1816 yılında yaşanan anormal iklim koşulları sonucu Avrupa'da ciddi bir kıtlık sorunu ortaya çıkmış; pek çok canlı hayatını kaybetmiştir. ABD ve Kanada'da önemli soğukların yaşandığı bu dönem yazsız yıl olarak adlandırılmıştır. 1900 ila 1940 yılları arasındaki dönemde küresel sıcaklık yaklaşık 0,5 santigrat artmış ve 1970'li yıllardan günümüze sözü edilen ısı artışı devam etmiştir (Öztürk, 2002, 50-51).

İklim olaylarının ardındaki nedenler ele alındığında; jeolojik, biyofiziksel, teknolojik koşullar ile sosyal ve politik adaletsizliklere vurgu yapılmaktadır. Bu bağlamda yaş, cinsiyet, ırk, gelir ve sosyal gruplar gibi özelliklere bağlı olarak iklimsel sonuçlar değişmekle birlikte pek çok bölgede iklim değişikliğinin etkileri hissedilmektedir. (Marchena, 2021, 7). BM tarafından küresel iklim değişikliğinin temel nedenlerine ilişkin yapılan tespit dikkate alındığında; enerji ve güç üretiminde fosil yakıtların (kömür, petrol vb.) kullanılması, ormanlık alanların azalması, gıda üretimi, ulaşım araçlarının artması ile bina sayılarının ve tüketimin artması başlıkları öne çıkmaktadır. (UN, 2023).

Tablo 1. Dünyada Karbon Emisyonunda En Fazla Pay Sahibi Olan Ülkeler 2021

Ülkeler	Dünya Yüzdesi %
Çin	32,93
ABD	12,55
Hindistan	7,00
Rusya	5,13
Japonya	2,87
İran	1,88
Almanya	1,76
Güney Kore	1,66
Endonezya	1,59
Suudi Arabistan	1,55
Kanada	1,49
Brezilya	1,29
Türkiye	1,19
Güney Afrika	1,15
Meksika	1,11

Kaynak: EDGAR, (2022).

İklim Değişikliklerinin Fiziksel ve Sosyo-Ekonomik Etkileri

Çevresel bozulmanın bir yansıması olarak ortaya çıkan iklim değişikliği olgusu beraberinde pek çok etkiye yol açmaktadır. Sözü edilen etkiler doğal kaynakların azalmasından insan sağlığının bozulmasına, canlı türlerinin yok olmasına kadar geniş bir çerçeveyi içermektedir. Yapılan literatür taraması sonucunda iklimsel değişikliğin yol açtığı fiziksel ve sosyo-ekonomik etkiler insanların gönüllü ya da zorunlu olarak yer değiştirmelerine zemin hazırlamaktadır. Bu kapsamda iklim değişikliğinin sözü edilen etkileri beş kategoride sınıflandırılmaktadır. Bunlar:

Kaynakların Azalması: Dünyada ekilebilir özellikteki alanların azalması ve uzun süreli kuraklıkların yanı sıra yağış modellerinin değişmesi tatlı su kaynaklarının azalmasına yol açmaktadır. Diğer taraftan tarım arazilerinin iklime bağlı olarak küçülmesi gıda fiyatlarının önlenemez yükselişinde etkili olmaktadır. Tüklenen kaynaklar ise bölgelerde çeşitli çatışmaları beraberinde getirebilmektedir (Council of the European Union ve European Commission, 2008, 5).

Deniz Ekosisteminde Bozulma: Artan deniz yüzeyi sıcaklıklarına ilaveten akıntılar, rüzgar modellerindeki değişimler okyanusların fiziksel ve biyolojik yapısını değiştirmekte; bu ise balık dağılımını etkilemektedir. Deniz sıcaklığı sonucu hayatta kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalan canlıların durumları birçok bölge için sosyo-ekonomik sorunlara yol açmaktadır.¹

Sağlık Şartlarındaki Bozulma: İklim değişikliğinin fiziksel etkilerinden bir diğeri insan sağlığı ile ilişkilendirilmektedir. Buna göre; ısının en ölümcül hava olaylarından biri olduğu dikkate alınır ise okyanus sıcaklıklarının yükselmesiyle kasırgaların güçlenerek islanması ölümlere neden olabilmektedir. Ayrıca sel vakalarının artması pek çok yaralanma ve hastalığa davetiye sunmaktadır. Tüm bunlar insan sağlığı açısından önemli birer kimyasal tehdit göstergesi durumundadır (NOAA, 2021). Bulaşıcı hastalıklar açısından sıtma ve zika gibi böcek kaynaklı hastalıkların artan taşıyıcıları ile ısınan bir dünyada uzun süre yaşamaları mümkün hale gelmektedir. Nitekim ABD’de kene kaynaklı Lyme hastalığına ilişkin vaka sayısı son otuz yılda iki katına çıkmıştır. Tahminen bir milyar insanın küresel ortalama sıcaklıkta iki santigrat derece artışa maruz kalacağı düşünüldüğünde sıcaklık artışına bağlı riskin önümüzdeki yıllarda karşılaşılan önemli sorunlar arasında yer alacağı öngörülmektedir. Öyle ki Avrupa’da 2022 yılında binlerce kişinin sıcaklık kaynaklı ölümünün yanı sıra ABD, Kore ve Pakistan’da görülen sel felaketi nedeniyle pek çok insan hayatını kaybetmiştir (Lindwall, 2022).

Nüfustaki Savunmasızlık ve Göç: İklimle bağlı değişiklikler toplumun çeşitli kesimlerini farklı biçimlerde etkilemektedir. Zira kadınlar, işsizler, yaşlılar ile altyapısı zayıf ve düşük gelirli kentsel bölgelerde yaşayan insanlar söz konusu kesimler arasında gösterilebilir. Son yıllarda yerinden edilme ve göç üzerindeki etkileri de dikkate alındığında kendi bölgelerinde yaşayan insanların büyük ölçüde doğal çevrelerine bağlı olup değişen iklimle mücadele edebilmek için kaynak sayıları oldukça azdır.²

İstihdam Fırsatlarının Azalması: İklim değişikliğinin dünya üzerindeki etkilerinden biri de sektörler düzeyinde kendini göstermesi yönüyledir. Zira kentlerdeki ısı stresinin iç mekanlarda çalışmayı gerektiren işlerle doğrudan ilişkili olması ekonomik zararı arttırmaktadır. Söz konusu ekonomik etkiler istihdam, beceri ve işgücü piyasası üzerinde adil bir geçiş yaşanması ve insan onuruna

¹ European Commission, Consequences of Climate Change, https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_en, (03.06.2023).

² A.e., (03.06.2023).

uygun iş yaratılması hedefine uygun olmalıdır. Bu bağlamda iş sağlığı ve güvenliği nezdinde giderek azalmakta olan iş olanaklarına ve gelir savunmasızlığına karşı çalışanların korunması önemli bir gerekliliktir (Kavurmacı, 2022, 331).

İklim Mülteciliği

1980’li yıllarda çevreyle ilgili sorunlara artan ilgiyle birlikte mevcut sorunlarla karşı karşıya kalan insan unsurunun da incelenmesi mümkün olmuştur (Ziya, 2012, 231). İnsan hareketliliği açısından son zamanların tartışılan konuları arasında mülteciler yer almaktadır. Çevre koşullarındaki değişikliklerden etkilenen mülteciler konusunda çalışmaları olan önemli isimlerden biri BM Çevre Programı Araştırmacısı Essam El Hinnawi’dir. İklim mültecileri olgusu ile ilişkisi açısından Hinnawi tarafından 1985 yılında ortaya koyulan çevre mültecileri tanımı, çevresel koşulların etkilediği bireyleri kapsamaktadır. Hinnawi; geniş anlamda yerinden edilmiş, kendini zarardan korumayı amaçlayan ve/veya daha iyi bir yaşam kalitesi arayışında bulunmak için kendi yaşam alanlarını zorunlu/gönüllü biçimde terk eden insanları çevre mültecisi olarak tanımlamaktadır. Literatüre getirdiği bu tanımla yazar; doğa ya da insanlar tarafından tetiklenen çevresel bozulma nedeniyle yaşam kaliteleri değişen ve bunun sonucunda kendi yerleşim bölgelerini geçici/kalıcı olarak terk eden insanları çevre mültecisi şeklinde kavramsallaştırmaktadır. (El-Hinnawi, 1985, 4).

Ayazi ve Elsheikh tarafından kaleme alınan iklim mültecileri başlıklı raporda ise “iklim mültecileri, iklim krizinin hızlandığı veya şiddetlendirdiği kısa ve uzun vadeli doğal afetler ve çevresel bozulma nedeniyle (ulus devlet sınırları içinde veya ötesinde) zorla yerinden edilen kişiler” olarak tanımlanmakta; kısa vadeli etkiler tayfun, orman yangını, tsunami gibi doğal olayları içerirken; çölleşme, artan sıcaklıklar, ormansızlaşma uzun vadeli etkiler olarak gösterilmektedir (Ayazi ve Elsheikh, 2019, 3).

İklim mülteciliğiyle ilgili yer verilen tanımlardan yola çıkılarak “mülteci” kelimesi ev sahibi ülke tarafından kendilerine misafirperverlikten ziyade yasal temele dayanan bir yükümlülük olarak bakılan ve korunmaya alınan insanları tanımlamak için kullanılmaktadır. (Hiraide, 2022, 6). Bununla birlikte göçmen ve mülteci kavramları arasında bazı farklılıklar söz konusudur. Göçmenler ağırlıklı olarak kendi ülkesinin sahip olduğu ekonomik, sosyal vb. koşullar sonucu bir başka ülkeye yasal olan/olmayan yollarla gönüllü olarak giden ve o ülkede yaşayan bireylerden oluşmaktadır. Hatta söz konusu olanaklar için başka bölgelere giden bireylere ekonomik göçmen ismi verildiğine literatürde rastlanmaktadır. Diğer taraftan ekonomik göçmenlerin mültecilik hakkından yararlanamadıkları; yabancı statüsünde yapılan başvurunun kabulünde göçmenlik ya da mültecilikle ilgili tasarrufun o ülkenin iç hukuki düzenlemelerine bağlı olduğu ifade edilebilir (Ziya, 2012, 232).

Tablo 2. Mülteciler ve İklim Değişikliğiyle Yerinden Edilen Kişiler Arasındaki Karşılaştırma

Uluslararası anlamda korumaya muhtaç kişi	İklim değişikliğinin etkileri nedeniyle yerinden olan ve uluslararası korumaya muhtaç olan kişi
Menşei ülke ya da ikametgahının dışında bulunma	Menşei ülke ya da ikametgahının dışında bulunma
Belirli bir din, ırk, siyasi görüş, sosyal bir gruba ait olma gibi nedenlerle zulüm görme	İklim değişikliğinin etkileri ve yetersiz çözümler sonucunda menşei ülke, bulunulan meskende yaşanabilecek fiziksel ve hayati tehlike içerisinde olma
Menşei ülkenin ya da bağlı bulunulan ikamet yerinin korumasından yararlanamayan/yararlanmak istemeyen kişi.	Menşei ülkenin ya da bağlı bulunulan ikamet yerinin yardımı ve korumasından yararlanamayan/yararlanmak istemeyen kişi

Kaynak: (Kälin, W. 2010, 97).

Bilim dünyası iklim göçünü incelerken kavramsal açıdan benzer karmaşaları yaşamaktadır. Söz konusu karmaşa iklim göçmeni, mülteci kavramlarına yönelik ortak bir kabulün olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu durum sözü edilen faktörlerin etkisinin belirlenmesinde yaşanacak sorunlar ve göç olgusunun anlaşılması zor doğasıyla ilişkilendirilebilir. Bireyin göç kararı çoğunlukla belirli bir faktör açısından ele alınmasının mümkün olmadığı öznel bir seçim olarak görülmektedir. Bunun temel nedeni ise göç eden nüfusun tepkisini tahmin etmenin güçlüğü ve konuya ilişkin veri eksikliğidir (Jaldi ve Ouassif, 2022, 6). Apap (2019); iklim ve çevre arasında belirgin bir fark olup olmadığı konusunda bir belirsizliğin söz konusu olduğuna vurgu yapmaktadır (Apap, 2019, 3). Bununla birlikte iklim mültecilerine odaklanan çalışmalarda çevre şartlarından etkilenen bireyleri içeren “çevre mültecileri” konulu çalışmalar bu alandaki çalışmaların başlıca örnekleri arasında gösterilebilir.

Gerek basında gerekse kamusal tartışma platformlarında iklim nedeniyle yerinden olan insanlar bir dönem iklim mültecileri olarak anılsalar da uluslararası kuruluşlar ve hukuk bilirmişleri bu konuda daha çekimser davranmaktadır. Bunun temel nedeni iklim mülteciliği teriminin yasal bir dayanağının olmamasından kaynaklanmaktadır. Söz konusu ifade yerine çoğu akademisyen “iklim göçmenleri”, “iklim değişikliği bağlamında hareketlilik” gibi ikame ifadeler kullanmışlardır (Gemenne, 2015, 71). Sanayi

devrimi sonrasında iklim değişikliği merkezli sorunlarda artış görülmekle birlikte var olan sorunların etkileri 20. yüzyıl sonunda giderek yayılmıştır. Doğada yaşanan değişim süreciyle birlikte doğal afetlerin sayısı ve şiddeti artmıştır. Geçmişten günümüze ve hatta geleceğe iklim değişikliğinden etkilenen insanların içinde buldukları durumu tanımlamak için “iklim mülteciliği” ismini kullanan yazar sayısı da azımsanmayacak düzeydedir. (Karagöz, 2021, 44).

BM İnsan hakları eski temsilcisi Profesör Walter Kälin, UNHCR’den Nina Schrepfer ile insanların bir çevre krizi sonucunda zorla geri gönderilmesine ilişkin çeşitli engelleri sıraladıkları çalışmalarında üç kavrama vurgu yapmaktadır. Bunlar arasında; yasal engeller (ev sahibi ülkenin bireyi işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı davranışa maruz bırakması), olgusal engeller (İnsanların ülkelerine geri dönmeleri için yol, altyapı vb. uygun koşulların oluşmadığı durumlar) ve insani engeller (insan hakları açısından ve insanların ülkelerine geri gönderilmesine yönelik bir engel olmamasına rağmen ev sahibi ülkenin insani ve vicdani nedenlerle yaklaşması)’den bahsedilmektedir (Kälin ve Schrepfer’den akt. Apap, 2019, 5).

İklim Mültecilerinin Yaşadıkları Güvenlik Sorunlarının Kronolojik Boyutu

İklim mültecilerinin yaşadıkları güvenlik sorunlarının kronolojik boyutu kapsamında yer verilen bu bölüm; mültecilerle ilgili uygulamaların gelişimi ve konuya dikkat çeken akademik çalışmalar yönüyle ele alınmıştır.

a) İklim Mültecileriyle ilgili Hukuki Uygulamalar ve Politika Uygulamalarının Gelişimi

İklim mültecileri sorunu açısından dünyada kapsamlı ilk somut uygulama BM Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (BMMYK) kurulmasıyla ilgili adımın atılması olmuştur. BMMYK, 2. Dünya Savaşı sonrası evinden kaçmak durumunda kalan ya da evlerini kaybetmiş Avrupalılara yardım etmek amacıyla 1950 yılında kurulmuştur. İlerleyen yıllarda dünyadaki mültecilere yardım etmek ve onları korumak yönünde kapsayıcı biçimde çalışmalarını genişletmiştir. ³

BMMYK mültecilerin hukuki durumları hakkında Cenevre Sözleşmesi md. 1’e göre mültecilik statüsü; “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olayların sonucunda ırk, din, belirli bir sosyal gruba mensup olma ya da siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğrayacağından korktuğu için kendi ülkesinin dışında bulunan ya da söz konusu korku nedeniyle kendi ülkesinin korumasından yararlanmak istemeyen veyahut ikamet ettiği ülkenin dışında bulunmakla birlikte ülkesine dönemeyen ya da söz konusu korku nedeniyle geri dönmek istemeyen her kişiye uygulanacaktır” şeklinde ifade edilmektedir (UNHCR, 1951, 14). Söz konusu protokolün ardından Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü kabul edilmiştir. 1951 yılında getirilen protokolden farklı olarak bu protokolle mültecilere yönelik tarih sıralaması kaldırılmıştır. ⁴

Ev sahibi ülke tarafından kendilerine misafirperverlikten ziyade yasal temele dayanan bir yükümlülük olarak bakılan ve korunmaya alınan mültecilere yönelik 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’nde çevresel faktörler nedeniyle yerinden edilen kişiler için somut hükümler bulunmamaktadır. Sözleşmenin kapsamı açısından; insan tehdidinin açık bir neden olarak gösterilmediği durumlar sözleşmede kapsam dışı tutulmuştur (Hiraide, 2022, 6).

Bununla birlikte gerek 1951 Cenevre Sözleşmesi gerekse 1967 tarihli Protokolde iklim değişikliği ve göç meselesi ele alınmamıştır. Buna karşılık dünyada sıklıkla yaşanan hava olaylarının yaşamsal varlığı tehdit etmesiyle birlikte ülkesini terk eden insan sayısında artış beklenmektedir. Mülteci statüsündeki bireyler zulüm ya da şiddet nedeniyle ülkesinden kaçmak yerine doğa kaynaklı güvenlik sorunları yaşamaktadır. Zira hem sözleşme hem de protokol iklim nedeniyle yerinden olmuş insanları kapsayıcı bir zemine sahip olmaktan uzaktır. (Safi, 2020, 519).

1990’lı yıllarda iklim mültecilerine yönelik önemli bir gelişmeye tanık olunmaktadır. Nitekim ABD’de 1990 yılında mültecilerin çevresel koşullar dahil olmak üzere yaşadıkları olumsuzluklara karşı korunmalarını içeren Geçici Koruma Statüsü isimli statü oluşturulmuştur. Mitch Kasırgası sonrası 1998’de yürürlüğe konulan statü uyarınca; yabancıların yaşam koşullarında ortaya çıkan çevre felaketini de içeren gerekçelerle geçici olarak ABD’de kalabilmelerine izin verilmiştir (Jaswal Jolly, 2013, 57-58). İklim mültecilerine yönelik 2000’li yılların önemli gelişmelerinden biri ise Kiribati vatandaşı Ioane Teitiota’nın Yeni Zelanda’ya sığınma talebiyle başvurmasıdır. Deniz seviyesinin yükselmesi ve iklim değişikliği dahil olmak üzere yaşadığı bölgede pek çok sorunun varlığını gerekçe gösteren Teitiota tarafından yapılan sığınma başvurusu Mahkeme tarafından reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde ise Mahkeme Teitiota’nın ülkesinde gerçek bir zulüm görme tehlikesiyle karşı karşıya olmadığını ve mülteci statüsünde olduğunu kanıtlayacak düzeyde çevresel koşulların var olmadığı gerekçesiyle Teitiota’nın Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme’de tanımlandığı şekliyle mülteci olmadığına karar vermiştir (UN Human Rights Treaty Bodies, 2016, 2-4).

Yakın geçmişte yaşanan iklim olaylarına bağlı hareketliliklerin görüldüğü bölgelerden biri de Orta Doğu ile Kuzey Afrika’nın birleşiminden oluşan ve MENA olarak adlandırılan bölgedir. Nüfusun su sıkıntısı çektiği ve tarımsal açıdan su kaynaklarına ihtiyaç duyulan bölge, azalan yağış seviyesi açısından iklim değişikliğinden en fazla etkilenen bölgeler arasında gösterilmektedir (Belhaj,

³ UNHCR Türkiye, UNHCR’nin Tarihçesi, <https://www.unhcr.org/tr/unhcrnin-tarihcesi>, (18.06.2023).

⁴ YIMER, “Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü”, <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/M%cc3%9cLTEC%cc4%cb0LER%cc4%b0N%20HUKUK%20STAT%cc3%9cS%cc3%9c> (25.03.2023).

2022). Bu bağlamda literatürde birçok insanın MENA bölgesini terk edeceğine vurgu yapan çeşitli çalışmalar yer almaktadır (Hugo, 2011, 21; Wodon vd., 2014, 2; Borghesi ve Ticci 2019, 291; Balsari vd. 2020, 406-407).

2020 yılında BM mültecilerine yönelik ifadesinde; mültecilerin kendi ülkelerindeki yaşamları ve/veya refahlarının tehlikede olması halinde geri gönderilmelerinin yasa dışı olduğunu beyan etmiştir. Söz konusu gelişme, iklimsel değişiklikler nedeniyle yaşamı tehdit altında olan insanlara gelecekte bulunacakları koruma taleplerine yönelik bir kapı aralayabileceği şeklinde yorumlanabilir (BNN, 2020).

b) Akademik Çalışmalarda İklim Mültecilerinin Mevcut Durumları ve Gelecekteki Tahminler

Literatürde iklim mültecileri ve çevre mültecileri kavramlarının kullanımına ilişkin farklı tercihler söz konusu olmakla birlikte doğa olaylarından etkilenen insanlar için çevre mülteci kavramının kullanıldığı görülmektedir. Çevre mülteci kavramı ilk kez Brown ve arkadaşları tarafından kullanılmıştır (Brown vd., 1976, 40).

Çevresel koşullar nedeniyle yerinden olmuş insanları içeren çalışmaların 1980'li yıllarla birlikte artmakta olduğu görülmektedir. Söz konusu yıllarda Hinnawi dikkat çekici çalışmalarıyla öne çıkmaktadır. Çevre mültecilerini ele alan çalışmasında El-Hinnawi, insanın hayatını etkileyen fiziksel, kimyasal ya da biyolojik değişiklikleri içeren çevresel bozulmaya karşı geçici ya da kalıcı olarak yerlerini terk eden insanlara yer vermiştir (El-Hinnawi, 1985, 4). İlerleyen yıllarda Jacobson tarafından kaleme alınan bir başka çalışmada ise çevre merkezli insan hareketlilikleri içerisinde su seviyelerinin yükselmesinin diğer iklimsel olaylar içerisinde daha büyük bir etki yaratacağına değinilerek, bu durum sanayileşen dünyanın bir sonucu olarak görülmüştür (Jacobson, 1988, 258).

1990'lı yıllarda çevre merkezli insan hareketliliklerine yönelik çalışmalar devam etmiştir. Myers konuya ilişkin olarak özellikle çevresel koşullar nedeniyle bölgelerinden ayrılan mültecilere değinerek ilerleyen yıllarda mülteci sayısının artacağını dile getirmiştir. Ayrıca Myers küresel iklim değişikliğini geliştirmekte olan ülkeler açısından ele alarak Bangladeş, Mısır, Çin ve Hindistan'ın bu konuda yüksek maliyetlerle karşılaşabileceğini ifade etmiştir (Myers, 1993, 752-756). Diğer taraftan Myers, dünyada 2050 yılı itibarı ile sera gazından etkilenecek mülteci sayısının 150 milyona ulaşacağını iddia etmektedir. Myers'in tahminlerinde mültecilerin görünümü açısından; Çin (30 milyon kişi), Hindistan (30 milyon), Bangladeş (15 milyon), Mısır (14 milyon) potansiyel ülkeler arasında yer almaktadır (Myers, 1993, 757).

Hugo mülteci hareketliliğinde Asya ülkelerine odaklandığı çalışmasında 1976-1994 arası dönemi incelemiş ve bazı sonuçlara ulaşmıştır. Ulaştığı sonuçlar arasında; çevre felaketleri nedeniyle yerinden edilen insan sayısındaki artışa vurgu yaparak sözü edilen artışın belirgin şekilde yaşandığı ülkeler arasında Çin ve Hindistan'a dikkat çekmiştir. Örneğin Çin'de 1976'da yaşanan deprem felaketinin yanı sıra 1994 yılında meydana gelen sel ve kuraklık nedeniyle yüksek arazilerin kullanılamaz durumda kalması sonucu kentlere doğru yaşanan kitlesel göçler çalışmada yer verilen insan hareketlilikleri arasındadır (Hugo, 1996, 113-114).

İklim mültecileri merkezli çalışmalar mevcut sorunun etkileri ve mültecilere yansımaları dikkate alınarak 2000'li yıllarda da devam etmiştir. Tacoli ise çalışmasında mültecilerin iklim merkezli hareketlilikleri ile gelir düzeyleri arasında ilişki kurmaktadır. Buna göre; kısa mesafedeki hareketlilikler artmış olmakla birlikte; fakir ve savunmasız durumdaki bireyler hareketlilik konusunda kısıtlılıklarla karşılaşmaktadırlar. Buradaki temel sorun ise ekonomik kaynakların eşit dağılmamasıyla ilgilidir. Ayrıca çalışmada göç politikalarının çevresel bozulmanın da dahil olduğu göç kalıplarındaki değişiklikleri de içermesi şeklinde genişletilmesine vurgu yapılmaktadır (Tacoli, 2009, 523).

Afifi ve arkadaşları 2011'de mültecilerin iklim olaylarını ve eğilimlerini nasıl algıladıklarını araştırmayı amaçladıkları çalışmalarında ise; Afrika bölgesi içerisinde Uganda ve Etiyopya'da uzman görüşmeleri ve odak grup görüşmeleri gerçekleştirmişlerdir. Görüşme yapılan kişilerin algıları açısından; iklim olaylarının sıklığı ve şiddetinde artışlar, mevsimsel kaymalar ve zamansız yağışlar bildirilmiştir. Ayrıca sözü edilen bölgelerde tarımsal gıda güvenliğinin yanında, kaynak kullanımı konusundaki çatışmalar ve hatta sosyal uyumun bozulmasına varan çeşitli bulgular gözlemlenmiştir. Aynı zamanda iklimsel baskılara en fazla maruz kalan grubun çiftçilik ve hayvancılıkla geçimini sağlayan bireyler olduğu çalışmada öne çıkan bir diğer sonuç olarak verilmiştir (Afifi vd., 2012, 48).

Gray ve Bilsborrow çevrenin göç üzerindeki etkilerini inceledikleri çalışmalarında Ekvador bölgesinde arazi kalitesi, topoğrafya ve uzun vadeli iklim ve yağış değişkenliğinin göç üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Kırsal hanelerden dış göçe ilişkin verilerin toplandığı çalışmada bireysel, hanehalkı, topluluk ve bölgesel ölçekteki faktörler ele alınmıştır (Gray ve Bilsborrow, 2013, 1218). Black ise mültecilerle ilgili çalışmasında; çevresel bozulmanın mültecilere ev sahipliği yapan ülkeler ve mültecilere yardım yapan devletleri de içererek şekilde taraflar açısından endişe yaratan bir hal aldığı vurgulamaktadır. Ortaya çıkan endişede özellikle; mültecilerin gittikleri ülkelerdeki temel ihtiyaç kaynaklarına ulaşımının sürekliliği ve yerleştikleri bölgenin yerel vatandaşlarının da aynı kaynaklara olan bağımlılığı sonucunda her iki grup açısından yaşamsal bir tehdidin ortaya çıkacağı ifade edilmektedir (Black, 2014, 15-16).

Yapılan çalışmaların yanı sıra uluslararası arenada iklim mültecileri ve çevresel mültecilere yönelik kavram kargaşası ile hukuki alandaki netlik konusundaki eksiklik, iklim değişikliği merkezli iç ve dış göç kayıtlarının izlenmesi ve sağlıklı şekilde tutulması konusunda da belirsizliğe neden olmaktadır (An vd., 2021, 384).

İklim Mültecilerinin Karşılaştıkları Güvenlik Sorunları

Değişen iklim koşullarıyla birlikte farklı kıta ve bölgelerden çeşitli göç olaylarına tanıklık edilmiştir. Bunların başlıcalarını; kıyı erozyonu nedeniyle Pasifik adalarındaki toplulukların iç kesimlere taşınması, Asya ülkelerindeki fırtınalar, okyanus asitlenmesine bağlı olarak tükenen balık kaynakları nedeniyle kıyı balıkçılarının Batı Afrika köylerinden şehirlere göç etmesi, Orta Asya'da iklimin kırsal geçim kaynaklarına etkisine bağlı iç göçler, çölleşmeye bağlı Doğu Afrika'daki göçebe nüfus oluşturmaktadır (IOM, 2019, 1). İnsanların yerleşik hayatlarına devam etmelerine engel teşkil eden önemli seviyedeki iklimsel değişimler birtakım güvenlik sorunlarını da beraberinde getirmektedir.

Diğer taraftan iklim mültecilerinin yer değişimi konusunda bazı sınırlılıklarla karşılaştığı görülmektedir. Nitekim mültecilerin belirli bir bölümü başka ülkelere gidebilmesine rağmen daha büyük bir bölümü bu şansı yakalayamamaktadır. Bu durum iklim mültecilerine sağlanması gereken korumanın sınırlarının net biçimde belirlenmesini zorunlu kılmaktadır (Ekşi, 2016, 19). İklim değişikliği-hareketlilik ekseninde değerlendirildiğinde, çevresel bozulma ve nüfus hareketinin birbiriyle paralellliğini anlamlandırmak kolay gibi görünmesine rağmen mültecilerin hareketliliğinde çevresel, ekonomik, sosyal ve politik olmak üzere pek çok unsurun yer aldığı söylenebilir (Lonergan, 1998, 12).

Mültecinin kendi ülkesi açısından değerlendirildiğinde mültecilerin durumu ekonomik, yasal, siyasi, kültürel vb. çeşitli sorunların da başlangıcını oluşturmaktadır. Nitekim Sahra Altı Afrika, Doğu Asya, Pasifik, Suriye ve Lübnan gibi bölge ve ülkeler çatışma ve şiddet gerekçeleriyle nüfuslarının önemli bir bölümünün kendilerinden ayrılması sürecini yaşamış ve sözü edilen ayrılmaların giderek artmakta olduğu gözlenmektedir. Bu kapsamda Sahra Altı Afrika 2021 yılı içerisinde şiddet ve çatışmalar nedeniyle bölgede yerinden edilmelerin % 80'ini oluşturmaktadır (IDMC, 2022, 26). Christian Aid tarafından yayınlanan rapora göre ise 2050 yılı itibarı ile iklim mültecilerinin sayılarının 1 milyar kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir (Christian Aid, 2007, 22).

İklim Değişikliğine Bağlı Güvenlik Sorunları

Güvenlik, iklim değişikliğinden doğrudan etkilenebilen sorunlar arasında gösterilmektedir. Bu kapsamda, askeri politikaları içeren önlemlerin yanı sıra çevreyi de içine alan geniş kapsamlı politikaların hayata geçirilmesi savunulmaktadır. Böylelikle iklim değişikliğinin güvenlik bağlamında ele alınması mümkün olabilecektir. Aksi halde sınır bölgelerinde yaşanacak anlaşmazlıklar, çatışmalar ve kaynakların kıtlığı gibi nedenler kitlesel düzeyde göçlere, insani krizlere ve çeşitli gerilimlere yol açabilecektir. Bu yönüyle iklim değişikliği sorununun belirli bir bölgeden çok insanların ortak sorununa dönüşmesi, geniş kapsamlı bir tehdit olma potansiyelini ortaya koymaktadır (Yılmaz ve Navruz, 2019, 265)

BM Çevre Programı kapsamında iklim değişikliği ve güvenlik konulu ilk çalışma iklim Değişikliği özel temsilcisi Jan Egeland'ın 2008 yılında Sahel bölgesine gitmesiyle başlamıştır. Çalışmada bölgenin aşırı iklim koşulları nedeniyle savunmasız nüfus açısından önemli bir tehdit olduğuna kanaat getirilmiştir. 2009 yılında ise BM Çevre Programının öncülüğü ile iklim değişikliğinin göç, çatışma ve geçim kaynakları üzerindeki etkilerini incelemek için IOM, OCHA, UNU ile ortaklık kurma yoluna gidilerek, Sahel bölgesine yönelik 2011 yılında bir rapor oluşturulmuş ve iklim değişikliğinin şiddetli olduğu 19 sıcak nokta belirlenmiştir. Öyle ki iklim değişikliği kaynakların varlığı açısından göçü tetikleyici hale gelmiştir.⁵

2015 yılında G7 ülkelerinin görevlendirdiği uzmanlar tarafından oluşturulan bir raporda ise; iklim değişikliğinin ortaya çıkmasında iklim kırılganlığıyla ilgili yedi temel risk (yerel kaynak konusunda rekabet, geçim güvencesizliği ve göç, aşırı hava olayları ve afetler, değişen gıda fiyatları ve tedarik sorunu, su yönetimi, deniz seviyesinde yükselme ve kıyılarda bozulma ile iklim politikalarının istenmeyen etkilerinden oluşan riskler) üzerinde durularak sözü edilen risklere karşı çeşitli politika önerileri sunulmuştur. Bunlar; iklim değişikliğinin etkilerini önleme/en aza indirmeyi hedefleyen uyum programları, kalkınma ve insani yardım programları ile sürdürülebilir barış için çatışma ve gerginliklerin azaltılmasının önlenmesi amaçlarına yönelmektedir (Rüttinger vd., 2015, 10-13).

2021 yılı verilerine göre; dünya genelinde afet, çatışma ve şiddete dayalı yerinden edilmelerin yoğun olarak yaşandığı görülmektedir. İstatistiksel verilere bakıldığında; aynı yıl içerisinde dünyanın çeşitli bölgelerinde ve toplamda 141 ülkede yer değiştiren insan sayısı otuz sekiz milyona ulaşmıştır. Çatışma ve şiddet kaynaklı yer değiştirmede ilk sırada Sahra Altı Afrika ülkeleri gelirken, afetlerin yaşandığı bölgeler içerisinde Doğu Asya ve Pasifik ülkeleri on üç milyon ile ilk sıradadır (IDMC, 2022:12).

Yasal Statüleriyle İlgili Güvenlik Sorunları

Mülteciler çevresel nedenlerle yerinden edilmiş insanlar ya da iklim göçmenleri gibi kavramlarla anılmaktadır. Bu bağlamda kendilerini tanımlayacak yasal bir isimleri ya da hukuki bir statüleri bulunmamaktadır. Ayrıca 1951 yılında Cenevre Sözleşmesinde iklim mültecilerinin tanınmaması nedeniyle söz konusu kelimenin kullanımından özellikle kaçınılmaktadır. Bu bağlamda literatür

⁵ UNEP, Climate Change and Security Risks, (04.06.2023).

çalışmalarında iklim mültecilerinin farklı isimlerle anıldığı dikkat çekmektedir (Karagöz, 2021, 53). İklim mültecilerinin Cenevre Sözleşmesi ve Sözleşmenin uygulamasından sorumlu olan BMMYK mandasının sağladığı korumadan yararlanamamasına paralel olarak uluslararası hukukta iklim mültecilerine sağlanan korumanın geçici nitelikte oluşu, bu kapsamdaki insan sayısının artışı gibi durumlar sorunun çözümünde insan haklarını merkeze alan bir bakış açısının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca öncelikle doğa ve çevre zararı yüksek olan sanayileşmiş ülkeler dahil olmak üzere tüm dünya devletlerinin zararların telafisi ve gerekli önlemlerin alınmasına uyması öncelikli eylemler arasında gösterilmektedir (Ekşi, 2016, 54).

İklim mültecileriyle ilgili pek çok çalışmada yer verildiği üzere yaşadığı bölgede deniz seviyesine bağlı duyduğu tehlike nedeniyle hukuk mücadelesi başlatan Teitiota dünyada tanınan ilk iklim mülteci olarak gösterilebilir (McDonald, 2015). İklim mültecilerinin yasal statüleri konusunda BM İnsan Hakları Komitesi'nin Kribati Cumhuriyeti'nden Ione Teitiota ve eşinin başvurusu sonucu aldığı karar hukuki açıdan tartışma konusu olmuştur. Başvuru sahibinin deniz seviyesinin yükselmesi üzerine kendisi ve ailesinin hayatının tehlikede olduğunu iddia etmesi üzerine gerçekleşen başvuru olumsuzlukla sonuçlanmıştır. Sonucun olumsuz çıkmasının temel nedeninin ise; BM İnsan Hakları Komisyonu tarafından mülteci tanımının Konvansiyon'dan daha geniş şekilde yorumlanarak Teitiota ile eşinin yaşam hakkı tehdidinin olup olmadığına karar vermesi ve olası bir tehdide açık hale gelmiş olma ihtimali olduğu söylenebilir. Komite iklim değişikliğinin alıcı devletler üzerindeki etkilerinin sözleşmedeki 6. ve 7. maddelerdeki hakların ihlaline maruz bırakabileceği ve gönderen devletin geri göndermeme yükümlülüğünü etkin hale getirebileceğine kanaat ederek insanların iklim krizinden çıkarılmasının uluslararası mekanizmalara özel bir sorun olduğunu ortaya koymuştur (Karameşe, 2021, 135).

Türkiye uluslararası antlaşmaların bir tarafı olarak "geri göndermeme (non-refoulement)" ilkesi gereği yabancıları ülkeden sınır dışı etmeme ve koruma sağlama yükümlülüğünde olmakla birlikte, ülkemizin iç mevzuatında ve taraf olduğu uluslararası antlaşmalarda iklim mültecilerine koruma sağlamaya yönelik bir yükümlülüğünün olmadığı görülmektedir (Ekşi, 2016, 45).

Toplumsal Hayatta Karşılaştıkları Güvenlik Sorunları

Değişen çevreye uyum sağlama sürecinde ele alındığında göç bir hayatta kalma stratejisi olarak görülebilir. Göçe atfedilen bu olumlu anlam açısından göçe maruz kalan insanların adaptasyon yetenekleri büyük ölçüde göçün sunduğu olanaklara bağlıdır (Bilben, 2020, 83). Toplumsal hayat içerisindeki uyum, iklim mültecileri açısından pek çok güvenlik sorununu beraberinde getirmektedir. Mültecileri bekleyen güvenlik sorunlarının öne çıkanları arasında ekonomik güvencesizlik yer almaktadır. Zira, kendi ülkesini geride bırakan bireyler gittiği ülkenin emek piyasası şartlarında, kendi niteliklerine uygun iş olanaklarıyla karşılaşma konusunda şanslı olmayabilirler. Özellikle bakmakla yükümlü oldukları aileleri açısından iş bulamama kaygısı ve dolayısıyla ekonomik güvencesizlik önemli bir güvenlik sorunu olarak mültecilerin karşısına çıkmaktadır. Sorunun bir diğer yansıması ise sağlık alanında ortaya çıkmaktadır. Öyle ki; ekonomik güvencesi olmayan bireyler sağlık gibi temel ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersiz kalabilmekte sağlık harcamaları açısından ciddi bir ekonomik yükü mücadele etmek zorunda kalmaktadır.

Bu bağlamda mültecilerin mekansal hareketlilikleri sonucu yeni bir yaşam, çevre, sosyal hayat, kültür gibi pek çok değişkenin içinde bulunduğu süreçte alışmaları gereken bir dizi başlık söz konusudur. Ayrıca uyum ve kültür arasındaki ilişkide yaş, cinsiyet, yeni kültüre yerleşim süresi, yeni yerleşilen toplumun sahip olduğu etnik yapı, göçün gönüllülük veya zorunluluk durumu, kültürel açıdan benzer olma gibi başlıklar da ele alınmaktadır (Şeker'den akt. Özgüler, 2018, 4). Söz gelimi çevre yönüyle mültecilerin yerleştiği bölgeler, o bölgelerin yerel vatandaşlarının sosyal ve ekonomik refahında değişimlere yol açmakta, bu durum ilerleyen zamanlarda insanlara sunulan yerel hizmetlerin dağılımını ve kapsamını değiştirerek çevreyi etkilemektedir (UNHCR, 2001). Diğer taraftan mültecilerin yeni bir kültüre alışma süreci kolay olmamaktadır. Zira mülteciler dünyanın farklı yerlerinden geldikleri için farklı bir dil ve kültürün temsilcileri görünümündedirler. Gittikleri ülkede yeni bir sosyal ve kültürel ortama girmeleri kendi dil kuralları ve kültürel değerlerini kaybederek o kültürde kaybolmaları ya da kendi topluluklarını oluşturmalarına neden olmaktadır. Bu ise birçok kültürel soruna yol açarak dil sorununun kaynağını teşkil etmektedir (Andreevna, 2016, 73-74). Nitekim literatürde nesiller arasında aktarıma özelliğindeki kültürün geride bırakılması nedeniyle manevi mirasın kaybolma ihtimaline vurgu yapılmaktadır (Uyduranoğlu, 2021). Ayrıca mülteciler ve göçmenler ekonominin de dahil olduğu sosyal hayatın pek çok yansımasında bir tehdit olarak algılanabilmekte; bu nedenle sığındıkları ülke/ülkelerde ayrımcılığa maruz kalabilmektedirler. Etnisite, ırk, din, dil gibi başlıklar ayrımcılık açısından öne çıkan unsurlar arasında yer almaktadır. Toplumsal hayatta karşılaşılabilecekleri bu durum mültecilerin dışlanmalarına ve hatta şiddete maruz kalmalarına yol açabilmektedir.⁶

Ev sahibi ülkeler açısından ele alındığında ise; yabancıların ülkelere kabul edilmesine ilişkin olarak kapasite sınırlaması dikkat çekmektedir. Bu durumun ardında yabancıların tehdit olarak görülmesi gerekçesi öne çıkmaktadır. Nitekim sivil kargaşa, etnik gerginlik ve siyasi ayaklanmalardaki tırmanışlar mültecilere karşı sınırlamada öne çıkan gerekçeler arasında gösterilmektedir. ABD'de Haitililer'e ve Avrupa'da Kuzey Afrikalıların hoş karşılanmamasına yönelik bakış açısından anlaşıldığı üzere, birçok gelişmiş ülke mülteci girişiyile ilgili kısıtlamaları arttırmaktadır. Özellikle 2000'li yılların başlarında BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin bütçesinin giderek azalması mültecilerin içinde buldukları zor koşullarının hafifletilmesinden giderek uza-

⁶ UNHCR, Supporting The Social Inclusion of Refugees, Social Inclusion of Refugees Background Guide Challenge Topic 3, <https://www.unhcr.org/media/39076>, (05.06.2023).

klaşıldığını göstermektedir. Ayrıca mültecilerin yükünü çeken ülkelerin ağırlıklı olarak dünyanın en yoksul kesimleri olduğu görülmektedir (Myers, 2002, 611).

İklim Mültecilerine Yönelik Atılan Bazı Adımlar ve Çeşitli Öneriler

İklim değişikliği ve iklim nedeniyle yer değiştiren insanlara yönelik bugüne kadar çeşitli adımlar atılmış olmakla birlikte bunların yeterli olduğunu söylemek güçtür. Hatta bu anlamda yapılan uluslararası antlaşmaların sağladığı başarılar konusunda bazı tereddütler olduğu bilinmektedir. Ayrıca çevresel faktörlere bağlı olarak yer değiştiren insanları koruma yolundaki çabaların takdire bağlı olması yer değiştiren bu insanların kaderci bir bakış açısına terk edilmesi sorununu beraberinde getirmektedir (Ekşi, 2016, 14-15).

Nitekim 1992 “BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi” ve 1997 “Kyoto Protokolü” hedefleri arasında iklim değişikliğine bağlı olarak göç eden insanların korunmasına yer vermemiştir. Bununla birlikte 2000’li yıllardan bu yana iklim merkezli hareketliliklerin düzenlenmesi gereken bir olgu olduğu 2015 Paris Antlaşması gibi pek çok yasal zeminde yer almaya başlamıştır. Diğer taraftan BM’nin iklim değişikliğiyle ilgili argümanlarında iklim nedeniyle göç eden insanlar yer almamaktadır (Marchena, 2021, 23).

AB nezdindeki politikalar evlerini geçici veya kalıcı biçimde terk etmek durumunda kalan iklim mültecileriyle ilgili yeterli düzeyde önlem alınmadığını göstermektedir. Diğer taraftan iklim mülteciliği çevre krizleri, insani krizler gibi krizleri başlatan bir tür olarak kabul edilmektedir. Özellikle AB gündeminde mültecilere yönelik genel geçer bir gündemin olmayışı, ilgili grubun yeterli düzeyde önemsenmediğini ortaya koymaktadır (Karayığit ve Kılıç, 2021:31-32). Ayrıca korunmaya ihtiyaç duyulan mültecilerin uluslararası sınırlara yerleştirilmesi konusunda yasal anlamda koruma açığı oluşmaktadır (EJF, 2021, 4). Bu durum evlerini kaybeden ve yaşanabilir bir yere gitmek isteyen insanların yerleşme haklarının var olmadığı güvencesiz bir hukuk korumasızlığının somut göstergesidir (Stanley vd., 2022, 1-2).

İklimle bağlı hareketliliklerin uluslararası olmaktan ziyade ulusal politikalar olarak şekillenmesi evrensel olarak uygulanamama sorununa neden olabilmektedir. Bu konuda 1998 yılında yayınlanan ve tavsiye niteliğindeki esaslardan oluşan BM Ülke İçinde Yerinden Edilme Konusunda Kılavuz İlkeler çeşitli tavsiyelere yer vermektedir. Bir başka sorun gelişmekte olan ülkelerin çoğunluğunun uluslararası toplumdan yeterli desteği alamaması sonucu sözü edilen ilkeleri uygulamaya geçirememesidir. Diğer taraftan ilkelerde yer alan hükümlerin bir bölümünün sınırlı bir gruba gönderme yapması başka bir dezavantaj olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca ilkelerde yerinden edilmiş insanların korunmalarına ve yapılacak yardımlara ilişkin eksiklikler söz konusudur (Flautre vd., 2013, 7).

Bierman ve Boas iklim mültecilerine yönelik sundukları önerilerde aşağıdaki başlıklara değinmektedirler (Biermann ve Boas, 2010, 75-76):

- Planlı değişim ve yerleşim: İklim değişikliğine bağlı doğal olaylardan zarar görecektir nüfusun buldukları bölgeleri terk etme ihtiyacı dikkate alınarak uzun vadeli ve organize planların yapılması öncelikle tercih edilmelidir.
- Geçici sığınma yerlerine yerleşim: Uzun vadeli tahminlere göre mültecilerin çoğunluğunun ülkelerine geri dönme olasılıklarının düşük olduğu gerçeğinden yola çıkılarak daha güvenli olan geçici sığınma bölgelerine yerleştirilmesi gerekmektedir.
- Yerel Nüfuslar için Toplu haklar İlkesi: Cenevre Sözleşmesi’nde zulme uğrayan topluluklar için mültecilik sistemi öne çıksa da mültecilikle ilgili sistemin çeşitli bölgelerde yaşayan iklim mültecilerini de kapsamaması gereklidir.
- Yurtiçi önlemlere yönelik uluslararası yardım: İklim mültecilerinin ağırlıklı olarak kendi ülkelerinin korumasından yararlanmaması uluslararası sistemlerin daha az müdahale ettiklerini ortaya koymaktadır. Söz konusu yönetim güçlüğü mağdur ülkelere yapılacak mali destekler ve yardımlarla giderilebilir.
- Uluslararası Yükün Paylaşılması: İklim mülteciliği sorununda sanayileşmiş ülkelerin ahlaki sorumluluk taşıdıkları gerekçeyle maliyetin önemli bir bölümünü ve alınacak kararları üstlenmeleri gerekmektedir.

İklim mültecilerinin karşılaştıkları sorunlar temel olarak iklim değişikliği merkezli ortaya çıkmış olmakla birlikte sorunların toplumsal, hukuki ve ekonomik açmazlara neden olduğu görülmektedir. Özellikle çevresel değişimle başlayan mültecilik süreci devamında mültecilerin yaşadıkları güvenlik kaygısına bağlı olarak var olabilme mücadelesinin içinde yer aldığı bir insan hakkı sorununa dönüşmüştür. Diğer taraftan iklim değişikliğine bağlı olarak devamı gelmesi öngörülen yer değişiklikleri dünya genelinde bir yerleşim planının oluşturulmasının aciliyetini beraberinde getirmektedir. Bu açıdan iklim mültecilerine yalnızca iklim değişikliğinden etkilenen bölgelerde değil, merkez bölgeler oluşturulmak kaydıyla yaşamsal ihtiyaçlarının giderileceği bölgelerin inşa edilmesi önemli bir gerekliliktir.

Ayrıca iklim mülteciliği meselesinin BM, ILO, IOM gibi uluslararası kuruluşların gündemine daha sık alınması gereken bir konu olması ihtiyacı öne çıkmaktadır. İklimin üretimden tüketime ve hatta nüfus hareketliliğine kadar değişen çeşitli etkileri dikkate alındığında, iklim mültecileri; yerleşim, tanınma, gittikleri ülkelerin/bölgelerin yerleşik insanlarıyla uyum sağlama gibi konularda yürütülecek uygulamalar yoluyla ulusal düzeyde de ülkelerin gündemlerine alması gereken bir konudur.

Sonuç

İklim mülteciliği iklim olaylarına bağlı bir sığınma biçimi olmanın ötesinde çeşitli açılardan değerlendirilen bir konudur. Literatürde iklim mültecisi kelimesinin kullanımı konusunda bazı çekinceler olmakla birlikte, mülteciler günümüz dünyasında kabullenilmesi gereken ve azımsanmayacak bir grubu oluşturmaktadır. İklim mültecilerinin güvenlik sorunları açısından ele alındığı çalışmada mültecilerin güvenlikleriyle ilgili önemli sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Söz konusu sorun iklim merkezli bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde yalnızca belirli bölgeler değil tüm dünyada güvenlik riskinin olduğu söylenebilir. Özellikle kaynakların giderek azalması temel tüketim ürünlerine erişimde yaşanabilen sıkıntılar iklim mülteciliği ve güvenlik krizinin giderek derinleştiğinin ve kronikleştiğinin göstergesidir.

Bir diğer sorun olan mültecilerin yasal olarak tanınmamları onların güvenlik açıklarından belki de ilk sırada yer alması gereken başlıkları arasındadır. Zira yasal olarak tanınmayan bir grubun ulusal ve uluslararası arenadaki kabulünün önünde insan hakkının korunması açısından önemli engellerin olduğu aşikardır. Mültecilere sağlanan statünün geçici nitelikte olduğu dikkate alındığında özellikle sürdürülebilir bir koruma gereksinimine duyulan ihtiyaç doğrultusunda devletlerin ulusal ve uluslararası mevzuatlarının bu konuda genişletilmesi elzem görülmektedir. Diğer taraftan sorunun insan hakları boyutu da ihmal edilmemelidir.

Toplumsal hayatta karşılaşılan güvenlik sorunları ise; mültecilerin gittikleri bölgelerde ya da ülkelerde yaşadıkları ekonomik, sosyal, sağlık gibi alanlarda yaşadıkları güvenlik sorunlarını içermektedir. Bu kapsamda özellikle sahip oldukları niteliksel beceriler ve gittikleri ülke/bölge emek piyasası açısından daha düşük nitelikte ise istihdam ve gelir elde etme şanslarının görece düşük olduğu tahmin edilmektedir. Bu yönüyle istihdam ve geçim kaygısı yaşamları güvenlik sorununun ekonomik yansıması olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca sağlık ihtiyaçlarına bağlı olarak harcamaları karşılayabilmeleri konusunda ekonomik güvenlik sorunuyla karşılaşmaktadırlar. Diğer taraftan buldukları ülke/bölgede kendilerine yönelik geliştirilen olumsuz bakış açısı mültecileri hedef alan toplumsal şiddet olaylarının var olması ve büyümesi konusunda bir tehdit görünümündedir.

Kronolojik süreç içerisinde ele alındığı üzere iklim değişikliği, neden olduğu güvenlik tehdidi açısından bireylerin yaşam alanlarını terk etmesi sonucunu kaçınılmaz kılmaktadır. Bu nedenle mültecilerin hukuki statülerinin netleştirilmesine olan ihtiyacın mevcut sorunun çözümüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Literatürde iklim mültecilerine yönelik getirilen çeşitli çözüm önerileri sorunun çözümünde çeşitli açılımlar sağlayabilir. Başlıca öneriler arasında; mültecilere yönelik yasal statünün hayata geçirilmesi, iklim merkezli güvenlik soruna dair çözümlerin ekonomik, siyasi, kültürel alanlara da yayılarak genişletilmesi, iklim mültecilerine yönelik göç alan ülkelerde iklim mültecilerine özel birimlerin kurulması, özellikle sanayileşmiş ülkelerin uluslararası örgütler aracılığıyla ortak bir fon oluşturmak koşuluyla mültecilerin yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanması bu konudaki sorumluluğun paylaşılması açısından öne çıkan başlıca öneriler arasında gösterilebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Yazarların ORCID ID'leri / ORCID IDs of the authors

Neslihan Arslan 0000-0003-3533-8733

KAYNAKLAR / REFERENCES

- Aktive Bürgerschaft e.V, (2014). *Deutsche zivilgesellschaftliche Traditionen*, http://www.aktive-buergerschaft.de/buergergesellschaft/basisinformationen/entwicklung_und_diskurs/deutsche_traditionen#.VKGxXv9ACM. (19.12.2014).
- Affi T., Govil R., Sakdapolrak P.&Warner K. (2012). Climate Change, Vulnerability And Human Mobility: Perspectives Of Refugees From The East And Horn of Africa, Bonn: United Nations University, Institute for Environment and Human Security (UNU-EHS), Erişim Adresi: <https://www.refworld.org/docid/5154014e2.html>, (04.06.2023).
- Akçay, S. E. (2022). Güneşin altında gölgede kalanlar: iklim mültecileri. *Euro Politika*, 15, 60-66.
- An, N., Turp M. T., & Kurnaz, L. (2021). İklim değişikliğine bağlı çevresel bozulmanın göç kararına etkisi: genel bir bakış. *Ege Coğrafya Dergisi*, 30(2), 383-403.
- Andreevna, P. J. (2016). Cultural and language problems faced by migrants as the members of a certain ethnic community. *Journal of Migration Studies*, 1(5), 72-75.
- Apap. (2019). The Concept of 'Climate Refugee' Towards A Possible Definition, EPRS | European Parliamentary Research Service, Briefing,

1-12.

- Ayazi, H., Elsheikh, E. (2019). Climate Refugees The Climate Crisis and Rights Denied, Erişim Adresi: https://migracionesclimaticas.org/wp-content/uploads/2020/01/climate_refugees-diciembre-2019.pdf (12.02.2023).
- Balsari, S., Dresser C., & Leaning J. (2020). Climate change, migration, and civil strife. *Current Environmental Health Reports*, 7, 404-414.
- Belhaj, F. (2022). COPs Offer Middle East-North Africa A Climate Leadership Role, erişim Adresi: <https://www.worldbank.org/en/news/opinion/2022/11/16/cops-offer-middle-east-north-africa-a-climate-leadership-role>, (18.06.2023).
- Biermann F., Boas I. (2010). Preparing for a Warmer World: Towards a Global Governance System to Protect Climate Refugees, *Global Environmental Politics*, 10 (1), 60-88.
- Bilben, M. S. (2020). Uluslararası Politika ve Güvenlik Tartışmaları Ekseninde İklim Değişikliği Kaynaklı Göçlere Genel Bir Bakış, 75-99, (İçinde) Küresel Ekolojik Güvenlik Uluslararası Sempozyum, (Ed.) Algan Nesrin, Demiralp Duygu Özel ve Çörtoğlu Feza Sener, 16-17-18 Ekim 2019, Ankara 2020, Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Black, R. (2014). *Refugees, Environment and Development*, Routledge.
- BNN. (2020). UN: Illegal for Countries to Send Back Climate Refugees, Erişim Adresi: <https://bnn-news.com/un-illegal-for-countries-to-send-back-climate-refugees-209590>, (18.06.2023).
- Borghesi, S., Ticci, E. (2019). Climate Change in the MENA Region: Environmental Risks, Socioeconomic Effects and Policy Challenges for the Future, *MED-Mediterranean Yearbook*.
- Brown, L. R., McGrath P. L., Stokes, B. (1976). Twenty-Two Dimensions of The Population Problem, *Worldwatch Paper*, 5, Erişim Adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED128282.pdf>, (18.06.2023).
- Christian Aid. (2022). Human Tide: The Real Migration Crisis, A Christian Aid Report, Erişim Adresi: <https://reliefweb.int/report/colombia/human-tide-real-migration-crisis-christian-aid-report> (04.04.2023).
- EDGAR, CO2 Emissions Of All World Countries, 2022 Report, Erişim Adresi: https://edgar.jrc.ec.europa.eu/report_2022 :text=In%202021%2C%20China%2C%20the%20United,the%20world's%20largest%20CO2%20emitters. (26.03.2023).
- Ekşi, N. (2016). İklim mültecileri. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 10-58.
- EJF-Environmentl Justice Foundation (2021). No Shelter from The Storm The Urgent Need to Recognise and Protect Climate Refugees, Erişim Adresi: https://ejfoundation.org/resources/downloads/EJF_Climate-Refugee-Report_2021_final.pdf (13.02.2023).
- El-Hinnawi, E. (1985). *Environmental Refugees*, UNEP. Nairobi.
- European Commission (2023). Consequences of Climate Change, Erişim Adresi: https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_en (03.06.2023).
- Flautre H., Lambert J., Keller S., Lochbiller B. (2013). Climate Change, Refugees and Migration, Position Paper, Erişim Adresi: <https://europeangreens.eu/sites/europeangreens.eu/files/news/files/Greens%20EFA%2020-%20Position%20Paper%20-%20Climate%20Change%20Refugees%20and%20Migration.pdf> (13.02.2023).
- Gemenne F. (2015). One good reason to speak of 'climate refugees'. *Forced Migration Review*, (49), 70-71.
- Gray, C., Bilsborrow, R. (2013). Environmental influences on human migration in rural Ecuador. *Demography*, 50(4), 1217-1241.
- Hiraide L. A. (2022). Climate Refugees: A Useful Concept? Towards An Alternative Vocabulary of Ecological Displacement, *Politics, Special Issue: Race and Climate*, 1-16.
- Hugo, G. (1996). Environmental concerns and *international migration*. *International Migration Review*, 30(1), 105-131.
- Hugo, G. (2011). Future demographic change and its interactions with migration and climate change. *Global Environmental Change*, 21, 21-33.
- IDMC (2022). Children and Youth in Internal Displacement, Erişim Adresi: https://www.internal-displacement.org/sites/default/files/IDMC_GRID_2022_HQ.pdf (12.02.2023).
- International Organization on Migration-IOM (2019). Climate Change and Migration In Vulnerable Countries, Erişim Adresi: https://publications.iom.int/system/files/pdf/climate_change_and_migration_in_vulnerable_countries.pdf (13.03.2023).
- Jacobson, J. L. (1988). environmental refugees: a yardstick of habitability. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 8(3), 257-258.
- Jaldi A., & Ouassif A. E. (2022). Climate Refugees: A Major Challenge of International Community and Africa, Policy Center For The New South, Research Paper, Erişim Adresi: https://www.policycenter.ma/sites/default/files/2022-06/RP_07-22_Jaldi-Ouassif.pdf, (13.03.2023).
- Jaswal & Jolly (2013). Climate refugees: challenges and opportunities for international law. *Journal of the Indian Law Institute*, 55(1), 45-58.
- Kälin W. (2010). Climate Change and Displacement: Multidisciplinary Perspectives. McAdam J. (Ed.), *Conceptualising Climate-Induced Displacement* 81-104. UK:Hart Publishing.
- Karagöz T. (2021). Climate Refugees: Understanding The Challenges For Climate Refugees, *Journal of International Relations and Political Science Studies*, Issue. 1, 38-58.
- Karameşe, Ş. (2021). İklim değişikliği mültecileri'nin birleşmiş milletler ve Türkiye'den beledikleri yasal düzenlemeler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 23, Özel Sayı, 133-150.
- Karayiğit, M. T., Kılıç, M. (2021). The legal status and protection of climate refugees in the EU. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1), 13-38.
- Kavurmacı, A. (2022). İklim Değişikliği Çerçevesinde Küresel İstihdam Sorunu ve Yeşil İşler, (İçinde) Güncel Araştırmalar Çerçevesinde İklim Değişikliği, Nedenler, Sonuçlar ve Mücadele Politikaları, Nobel, 1. Basım, 311-334.
- Lindwall C. (2022). What Are the Effects of Climate Change?, Erişim Adresi: <https://www.nrdc.org/stories/what-are-effects-climate-change-weather>, (03.06.2023).

- Lonergan S. (1998). The Role of Environmental Degradation in Population Displacement, Environmental Change and Security Project Report, Issue 4 (Spring), 5-15, Erişim Adresi: <https://oceanfdn.org/sites/default/files/The%20Role%20of%20Environmental%20Degradation%20in%20Population%20Displacement.pdf> (26.03.2023).
- Marchena E. D. Á. (2021). Migration and human displacement in the context of climate change: reflections on the category of climate Refugees. *Peace Security*, 9, 1-25.
- McDonald, T. (2015). The Man Who Would be The First Climate Change Refugee, Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/news/world-asia-34674374>, (19.06.2023).
- Myers, N. (1993). Environmental Refugees in a Globally Warmed World, *BioScience*, 43(11), 752-761.
- Myers N. (1997). Environmental refugees. *Population and Environment*, 19(2), 167-182.
- Myers, N. (2002). Environmental refugees: a growing phenomenon of the 21st century. *The Royal Society*, 609-613.
- National Oceanic and Atmospheric Administration-NOAA (2021). Climate Change Impacts, Erişim Adresi: <https://www.noaa.gov/education/resource-collections/climate/climate-change-impacts>, (03.06.2023).
- Özgüler, V. C. (2018). Göç ve uyum politikaları, migration and integration policies. *GSI Journals Serie B: Advancements in Business and Economics*, 1(1), 1-14.
- Öztürk, K. (2002). Küresel iklim değişikliği ve Türkiye'ye olası etkileri. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 47-65.
- Rüttinger L., Smith D., Stang G., Tänzler D., Vivekananda J. (2015). A New Climate for Peace, Taking Action On Climate And Fragility Risks, An Independent Report Commissioned By The G7 Members, Erişim Adresi: https://climate-diplomacy.org/sites/default/files/202011/NewClimateForPeace_FullReport_small_0.pdf, (05.06.2023).
- Safi, S. (2020). Ioane Teitiota Kiribati / Yeni Zelanda Davası ve BM İnsan Hakları Komitesi'nin İklim Mültecileri ile İlgili Tarihi Kararı, 22(2), 509-540.
- Sipahioğlu B. Ö. (2022). Küresel iklim değişikliğinin bir sonucu olarak iklim göçü. *Akademik Hassasiyetler*, 9(20), 543-565.
- Stanley S. K., Tseung-Wong C. Ng., & Leviston Z. (2022). Welcoming climate refugees to the United States: do attitudes depend on refugee origins, numbers, or permanence? *Journal of Environmental Psychology*, 83, 101874, 1-9.
- Tacoli, C. (2009). Crisis or adaptation? migration and climate change in a context of high mobility. *Environment & Urbanization*, 21(2), 513-525.
- Council of the European Union&European Commission (2008). "Climate Change and International Security, 113(08), Erişim Adresi: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/489ee3e8-41d1-4af1-bdcf-fa42f3355af1/> (09.06.2023).
- Topgül S., Beytaş O. (2022). İklim mültecileri ve sosyal hizmet: kriz mi fırsat mı? *Journal of Society Social Work*, 33(2), 687-705.
- UN (2023). Causes and Effects of Climate Change, Erişim Adresi: <https://www.un.org/en/climatechange/science/causes-effects-climate-change> (02.04.2023).
- UNEP Climate Change and Security Risks, Erişim Adresi: <https://www.unep.org/explore-topics/disasters-conflicts/what-we-do/disaster-risk-reduction/climate-change-and-security>: :text=Security%20concerns%20linked%20to%20climate,and%20forced%20migration%20and%20displacement. (04.06.2023).
- UN Human Rights Treaty Bodies (2016). CCPR International Covenant on Civil and Political Rights, Human Rights Committee, Erişim Adresi: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2f127%2fd%2f2728%2f2016Lang=en, (18.06.2023).
- UNHCR (1951). Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees, Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/3b66c2aa10> (25.03.2023).
- UNHCR (2001). Refugees and the Environment, Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/what-we-do/publications/refugees-and-environment> (05.06.2023).
- UNHCR, Supporting The Social Inclusion of Refugees, Social Inclusion of Refugees Background Guide Challenge Topic 3, Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/media/39076>, (05.06.2023).
- UNHCR Türkiye. UNHCR'nin Tarihçesi, Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/tr/unhcrnin-tarihcesi>, (18.06.2023).
- Uyduranoğlu A. (2021). Su ve Gıda Güvenliği Çerçevesinde İklim Politikaları, Erişim Adresi: <https://www.iklimhaber.org/su-ve-gida-guvenligi-cercevesinde-iklim-politikalari/> (25.03.2023).
- Wodon, Q., Burger, N., Grant, A. & Liverani, A. (2014). Climate Change, Migration, and Adaptation in the MENA Region, MPRA Paper, Erişim Adresi: https://mpa.ub.uni-muenchen.de/56927/1/MPRA_paper_56927.pdf, (18.06.2023).
- Yılmaz F. H. ve Navruz M. (2019). Küresel İklim Değişikliği, İklim Mültecileri ve Güvenlik, ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi 13. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildirileri Özel Sayısı, 255-270.
- YIMER-Yabancılar İletişim Merkezi (Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü, Erişim Adresi: [https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/M%3c%9cLTEC%4%b0LER%4%b0N%20HUKUK%20STAT%3c%9cS%3c%9cNE%20%4%b0L%4%b0%5%9eK%4%b0N%201967%20PROTOKOL%3c%9c\(1\).pdf](https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/M%3c%9cLTEC%4%b0LER%4%b0N%20HUKUK%20STAT%3c%9cS%3c%9cNE%20%4%b0L%4%b0%5%9eK%4%b0N%201967%20PROTOKOL%3c%9c(1).pdf) (25.03.2023).
- Yücel G. (2020). İklim mültecilerinin türkiye'deki hukuki statüsü. *Middle East Journal of Refugee Studies*, 5(2), 43-62.
- Ziya, O. (2012). Mülteci-göçmen belirsizliğinde iklim mültecileri. *TBB Dergisi*, 99, 229-240.

Atıf Biçimi / How Cite This Article

Arslan, N. (2023). Küresel iklim değişikliği: iklim mültecilerinin güvenlik sorunları. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 84, 125-137. <https://doi.org/10.26650/jspc.2023.84.1280975>